

Ю. Гаврилюк

Команча

КОМАНЧА (Komańcza) – село Сяніцького повіту Підкарпатського воєводства Польщі. Центр гміни. Знаходиться у межах укр. етніч. тер., на Лемківщині (неподалік проходить кордон між Сх. Лемківщиною та Зх. Бойківщиною), pobl. гірського масиву Хрещата (одна з найвищих точок Високого Долу), у Серед. Бескиді, на р. Ославиця (притока Ослави, бас. Балт. моря), за 30 км від повіт. центру, за 114 від Ряшева (Жешува) та за 60 км від кордону з Україною. Насел. К. складає 800 осіб (2006). Під час перепису 2002 з 5143 мешканців Команчан. гміни 521 особа задекларувала укр. національність, 35 – лемківську. Залізнична станція. Вперше згадується в писем. джерелах 1512 як с. Команича, яке було засн. сяноц. старостою М. Каменецьким за волос. правом. Здавна його осн. насел. складали українці. Після 1-го поділу Польщі 1772 К. відійшла до складу Австрії (від 1867 – Австро-Угорщина). На поч. травня 1849 під час рев. подій відбувся бій між польс. партизанами та австр. військами. В остан. чв. 19 ст. тут прокладено залізницю. Під час 1-ї світової війни pobl. села тривалий час проходила лінія фронту. Восени 1918 мешканці К. активно включилися у створення органів укр. влади, приєднавшись до організов. у с. Вислок Великий Команчан. гміни Укр. нац. ради Сяніц. пов. (викон. орган мав назву «Комісаріат повіта Саніцького у Вислоці Великій»). Державотвор. осередок, якому підпорядковувалося понад 30 сіл Сх. Лемківщини із майже 20-тисяч. населенням, проіснував до остан. декади січня 1919, коли був ліквідов. польс. військом. Найдовше укр. влада протрималася у К., тому згодом поширилася умовна назва Команчац. Респ. (у працях також згадується як Східно-Лемків. Респ.). У вересні 1939 К. окупували нім. війська. Нацисти розстріляли велику кількість циган і євреїв. Наприкінці 1944 переважна частина Підкарпат. воєводства була звільнена. 25 березня 1946 відділ УПА «У-1» в рамках протидії депортації спалив у К. гмінну управу, військ. станицю, молочарню, будинки залізниці, 5 мостів, 3 вілли та вбив 3-х поляків. У квітні 1947 під час [Акції «Вісла»](#) з К. депортовано 353 українці. Польс. влада не виселила лише 171 українця – працівників залізниці. Після 1947 К. була єдиним селом, де не ліквідували греко-католич. парафію. 1948 сюди почали прибувати польс. поселенці (напередодні акції «Вісла» тут мешкало 97 поляків), а 1956 – й українці, що поверталися із зх. земель. У 1960-х рр. К. почала розвиватися як курортна місцевість. 2006 згоріла дерев'яна церква Покрови Матері Божої, яка була споруджена 1802. Разом зі святиною

втрачено й іконостас, виконаний 1832 у стилі пізнього бароко. Вціліла дзвіниця, зведена 1834 обабіч церкви. Нині у селі функціонують православна та греко-католичеська громади, монастир ордену сестер св. родини з Назарета РКЦ. Діє гурток Сяніч. регіон. відділу Об'єдн. українців Польщі.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. J. Ciupka, J. Arlet. W Gminie Komańcza. Krosno, 1999;
2. B. Gajewski. Walka z ukraińskim podziemiem na południowo-wschodnim obszarze Polski w latach 1944–1948. Sanok, 2005;
3. Ридзанич А. Церква на згарищі // Укр. альм. Варшава, 2007;
4. J. Pisuliński. Przesiedlenia ludności ukraińskiej z Polski do USRR w latach 1944–1947. Rzeszów, 2009;
5. Akcja «Wisła»: dokumenty i materiały. Warszawa, 2012;
6. W. Wesołkin, E. Orłowski, P. Królikowski. Historia, kultura i tradycja 500-letniej Komańczy. Komańcza, 2012.

Бібліографічний опис:

Команча / Ю. Гаврилук // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-5836>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).